

Forsvarsminister Tore O. Sandvik
Forsvarsdepartementet
Pb. 8126 Dep
0030 Oslo

Vår ref.:
2026/3357

Deres ref.:

Dato:
27.03.2026

Vedrørende kontroll- og konstitusjonskomiteens undersøkelse av etater under forsvarsministerens ansvarsområde

Kontroll- og konstitusjonskomiteen viser til forsvarsministerens brev 24. mars 2026.

Brevet kan leses som at forsvarsministeren mener at komiteen har begrenset adgang til å føre kontroll med forhold i Etterretningstjenesten, som ligger under forsvarsministerens ansvarsområde. Komiteen ser derfor behov for å klargjøre dette.

Etter Stortingets forretningsorden § 15 første ledd kan komiteen anmode en statsråd om å fremlegge opplysninger om forhold som gjelder «Stortingets kontroll med forvaltningen». Etter at komiteen har åpnet kontrollsak, kan komiteen innenfor samme ramme foreta ytterligere undersøkelser som anses nødvendige.

I Innst. S. nr. 145 (1991-92) på s. 4 fremgår det at komiteen må kunne «velge hvilke etater eller saksområder den vil undersøke.», og videre at «formålet med undersøkelsene må være å fremskaffe opplysninger som anses nødvendige av hensyn til Stortingets kontroll med forvaltningen, d.v.s. nødvendige for at Stortinget skal kunne håndheve det konstitusjonelle og parlamentariske ansvar for Regjeringens medlemmer.»

Det saklige området for komiteens kontrollvirksomhet tilsvarer altså det saklige området for kontrollkompetansen som tilligger Stortinget som sådan. Dette innebærer at komiteen kan foreta undersøkelser og åpne kontrollsak om forhold som *kan* føre til konstitusjonelt eller parlamentarisk ansvar for medlemmer av regjeringen, jf. Dokument nr. 14 (2002-2003) s. 16 og Dokument 21 (2020-2021) s. 10, jf. Innst. 143 S (2021-2022) s. 22.

For så vidt gjelder forsvarsministerens henvisning til NOU 1994: 4 s. 41 (formodentlig s. 51), så bygger standpunktet der på at det vil være uheldig dersom komiteen driver kontroll i konkurranse

med EOS-utvalget. En slik situasjon forutsetter tematisk overlappende undersøkelser, noe som vanskelig kan tenkes å være tilfellet her. For øvrig er ikke dette standpunktet i NOUen drøftet i den påfølgende lovproposisjonen, Ot.prp. nr. 83 (1993-1994). I proposisjonen punkt 4.5 fremgår imidlertid følgende:

«I innstillingen understrekes det at kontrollorganet ikke skal utøve parlamentarisk kontroll. Ved siden av å ha som formål å verne borgerne mot overgrep, vil organet være et hjelpemiddel for Stortinget til å sikre at den etterfølgende parlamentariske kontroll blir mer effektiv. Parlamentarisk kontroll og parlamentarisk ansvar kan bare gjøres gjeldende av Stortinget selv.»

Spørsmålet om forholdet til den parlamentariske kontrollen ble videre omtalt i Innst. O. nr. 72 (2008-2009) punkt 1.1.3, som også forsvarsministeren viser til. Der fremgår følgende:

«Det heter i innstillingen pkt 4.5.4 at et stortingsoppnevnt eksternt kontrollorgan med hensyn til spørsmålet om parlamentarisk kontroll bare kan ha som funksjon å være et hjelpemiddel for å gjøre denne mer effektiv, og at det må unngås at den legger bindinger på den parlamentariske kontrollen. For øvrig ville primæroppgaven for utvalget være å drive en rent rettslig kontroll, særlig innsiktet mot enkeltindividets rettigheter. Men ut over dette er forholdet mellom utvalget og Stortinget ikke drøftet.»

Som det fremgår her, er EOS-utvalgets kontroll en legalitetskontroll rettet direkte mot tjenestene, med hovedformål om å ivareta den enkeltes rettssikkerhet. Kontrollen er ikke rettet mot statsrådets parlamentariske ansvar, og den er tematisk vesentlig snevrere enn den parlamentariske kontrollen. Den parlamentariske kontrollen kan omfatte alle forhold i Etterretningstjenesten som kan føre til parlamentarisk ansvar for regjeringens medlemmer.

I likhet med kontrollvirksomheten til Stortingets øvrige eksterne organer, er EOS-utvalgets kontroll et hjelpemiddel for Stortingets kontroll med forvaltningen. Som det også fremgår eksplisitt, skal ikke den eksterne kontrollen legge «bindinger» på den parlamentariske kontrollen. Vi kan heller ikke se at evalueringsutvalget i Dokument 16 (2015-2016) tar til orde for noen begrensning i den retning forsvarsministeren antyder.

Forholdet mellom den parlamentariske kontrollen og kontrollvirksomheten til Stortingets eksterne organer, ble mer prinsipielt drøftet i Dokument 21 (2020-2021) punkt 6.7.1 – 6.7.3. Der ble det presisert at den eksterne kontrollen kun er et «virkemiddel» for Stortinget, og at den eksterne kontrollen hverken skal «identifiseres» med eller anses som en «forlengelse» av Stortingets kontroll. Den supplerer og bidrar til Stortingets kontroll, ved å gi relevant informasjon til Stortinget i form av meldinger og rapporter, men begrenser den ikke. I kontroll- og konstitusjonskomiteens behandling av rapporten, ble følgende lagt til grunn, jf. Innst. 392 S (2020-2021) s. 10:

«Dei eksterne organa opptre ikkje på vegner av Stortinget og utøver ikkje noka form for delegert konstitusjonell kompetanse for Stortinget.»

Av dette følger det at Stortingets kontroll med forvaltningen, som utgjør rammen for hva kontroll- og konstitusjonskomiteen kan undersøke, prinsipielt ikke er innskrenket av kontrollvirksomheten til Stortingets eksterne organer, herunder EOS-utvalget. Uten å ta stilling til det, stiller komiteen seg for øvrig sterkt tvilende til hvorvidt komiteens spørsmål i det hele tatt faller innenfor EOS-

utvalgets arbeidsområde, som også utgjør rammen for Stortingets adgang til å instruere EOS-utvalget etter EOS-kontrollloven § 1 femte ledd, andre punktum.

For så vidt gjelder komiteens mottak og behandling av graderte opplysninger, viser komiteen til Stortingets forretningsorden § 75 a om sikkerhetslovens anvendelse for Stortinget. Det vises også til retningslinjer fra Statsministerens kontor *Om regjeringens forhold til Stortinget*, s. 49-50, om overlevering av sikkerhetsgradert informasjon fra forvaltningen til stortingskomiteene.

Forsvarsministeren er ansvarlig for forhold i Etterretningstjenesten. For å avklare spørsmål om forsvarsministerens parlamentariske ansvar, kan komiteen stille spørsmål og undersøke forhold i Etterretningstjenesten. EOS-utvalgets kontrollvirksomhet innebærer ingen begrensninger i dette henseende. Sammenlignet med andre ytre etater, gjelder heller ingen øvrige begrensninger i komiteens adgang til å undersøke forhold i Etterretningstjenesten for å belyse ansvaret til regjeringens medlemmer.

Komiteen så behov for å klargjøre det ovennevnte nå, og vil komme tilbake til forsvarsministeren vedrørende de etterspurte opplysningene.

Med vennlig hilsen
Kontroll- og konstitusjonskomiteen

Per-Willy Amundsen
komitéleder